

**”SUBJEKTI RAKASTAA VERBIÄ! – SEHÄN HALUAA AINA OLLA
JOMMASSAKUMMASSA KYLJESSÄ KIINNI.”**

Huvudsatsordföljd och ordföljdsregler i läroböcker i svenska

Tiina Taka-Eilola
Kandidatavhandling
i svenska språket
Humanistiska fakulteten
Uleåborgs universitet
Maj 2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRTECKNING ÖVER TABELLER.....	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte.....	5
1.2 Material.....	5
1.3 Metod	7
2 ORDFÖLJD	9
2.1 Placering av subjekt och predikat.....	10
2.2 Placering av satsled.....	11
3 ANALYS OCH RESULTAT	13
3.1 Tabeller	13
3.2 Minnesregler och V2-regeln.....	15
3.3 Begreppen rak och omvänd ordföljd	16
3.4 Jämförelse med andra språk	18
3.5 Undergrupper och listor.....	18
3.6 Övningar	19
4 SAMMANFATTANDE DISKUSSION	20
LITTERATURFÖRTECKNING	23

FÖRTECKNING ÖVER TABELLER

Tabell 1: Positionsschema för huvudsats	10
Tabell 2: Positionsschema för bisats	10
Tabell 3: Ordföljd i huvudsats med rak ordföljd i <i>Inne</i>	13
Tabell 4: Ordföljd i huvudsats med omvänd ordföljd i <i>Inne</i>	13
Tabell 5: Ordföljd i huvudsats i <i>Därför</i>	14
Tabell 6: Presentation av ordföljd i läroböckerna	20

1 INLEDNING

Ordföljden i svenskan anses oftast att vara en av de svåraste sakerna i svenska språket. Niclas Abrahamsson behandlar de typiska inlärningsgångarna i svenskan i sin bok *Andraspråksinläring* (2009). De flesta inlärningsgångar gäller ordföljd. Abrahamsson nämner till exempel negation, ”inversion i påståendesatser”, det vill säga omvänd ordföljd, och frågekonstruktioner. (Abrahamsson 2009: 66–70) Enligt språkvetare Henrik Rosenkvist är ordföljden en av de fem svåraste sakerna för språkinlärare (Sveriges Radio 2020). Samtidigt är den en av de viktigaste sakerna i svenskan. Ordföljden är nämligen mer låst i svenskan än i många andra språk och den har även grammatiska uppgifter. Ordföljden kan till exempel ange vilken satsdel som är subjekt eller objekt i en sats. (Språkriktighetsboken 2016: 291) Ordföljden spelar alltså en stor roll vilket måste tas hänsyn till när man till exempel skriver uppsatser.

På grund av ordföljdens viktighet bestämde jag mig för att skriva min kandidatavhandling om temat. Eftersom jag ska bli språklärare, anser jag att det är nyttigt att få veta hur teorin gällande ordföljden presenteras i olika läroböcker. Genom att forska i läroböcker kan jag få olika slags metoder som jag möjligtvis kan använda senare i mitt arbetsliv. Å ena sidan kan även andra lärarstuderande dra nytta av avhandlingen. Å andra sidan konstaterar Lennart Hellspong i sitt verk *Metoder för brukstextanalys* att det är viktigt att granska brukstexter för de är vanliga och viktiga i vårt vardagslivet vilket leder till att brukstextanalysen kan även ha praktiskt värde (2001: 13). Därför anser jag att det är vettigt att forska i läroböcker eftersom de används mycket i skolundervisningen.

Grammatikforskning är inte speciellt populärt när det är fråga om avhandlingar. Det finns dock avhandlingar gällande grammatik: till exempel Jonna Hepa-aho forskar i bland annat presentation av verbstrukturer i tre läroboksserier i sin pro gradu-avhandling (2014). Läroböcker har också analyserats i flera avhandlingar, till exempel Miia Ruokamo studerar hur tre olika läroboksserier hjälper elever att nå krav som läroplanerna ställer gällande muntlig språkfärdighet (2015). Rosa-Marie Vehkalahti har för sin del analyserat hur lärobokstexterna har utvecklats under tre årtionden (2016). En forskare som har påverkat min kandidatavhandling är Kyllikki Keski-Raasakka som har forskat i svenskans ordföljd i skolgrammatikor för finska elever 1884–1997 i sin doktorsavhandling 1998.

1.1 Syfte

I denna avhandling forskar jag i huvudsatsordföljd och ordföljdsregler i tre läroboksserier och i en grammatikbok (se avsnitt 1.2 *Material*) i svenska på gymnasietadiet. Jag koncentrerar mig på presentationssättet och tar inte hänsyn till övningarna. Jag vill ta reda på vilka hjälpmedel som används i läroböckerna. Med ordet *hjälpmedel* syftar jag bland andra till tabeller, minnesregler, exempelsatser och färgkoder: det vill säga till olika slags stilistiska val som möjligtvis hjälper studerande att komma ihåg ordföljdsteorin.

Samtidigt jämför jag böckerna med varandra. Jag tar reda på vilka hjälpmedel som används i läroböckerna och vilka inte. Jag vill få reda på om det finns skillnader mellan presentationssätten i läroböckerna. De exakta forskningsfrågorna anges nedan.

1. Vilka hjälpmedel (till exempel tabeller och minnesregler) har möjligtvis använts?
2. Finns det skillnader mellan läroböckerna?

1.2 Material

I min kandidatavhandling forskar jag i läroböcker som används i undervisningen på gymnasietadiet. I ett tidigt skede bestämde jag mig för att forska i ordföljden och ordföljdsreglerna i läroböcker. Eftersom jag forskar i presentationssätt i läroböckerna noggrant, avgränsade jag mitt forskningsämne till att endast omfatta ordföljden i huvudsatserna. Mitt material består sammanlagt av åtta böcker, om man inte tar hänsyn till *Minigrammatik* i *Fokus*-böckerna.

Eftersom jag forskar i grammatikundervisning på gymnasietadiet, har jag valt både läroböcker som används när man studerar A-svenska och böcker som används när man studerar B-svenska. Enligt *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* innehåller elevernas studieprogram minst en lång och en medellång lärokurs i språk: "[l]ånga lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i svenska och finska. B1-lärokurserna är medellånga lärokurser" (Utbildningsstyrelsen 2014: 125). Det första främmande språket, det vill säga A1-språket, börjas senast i tredje klass, medan B1-språket börjas senast i sjätte klass (Utbildningsstyrelsen 2018). På gymnasiet omfattar A-språket 12 studiepoäng vilket betyder sex obligatoriska kurser, medan B1-språket

omfattar 10 studiepoäng, det vill säga 5 obligatoriska kurser (Utbildningsstyrelsen 2023a; Utbildningsstyrelsen 2023b).

Jag studerar *Inne* som används när man studerar A-svenska. *Inne*-läroboksserien innehåller sammanlagt åtta böcker, som är publicerade åren 2013–2015, men ordföljd i huvudsatser behandlas bara på kurserna 1 (2013: 159–163) och 6 (2014: 126–132). Grammatikdelen finns i slutet av *Inne*-böckerna. Att hitta en annan läroboksserie som används när man studerar A-svenska var svårt. Det finns en läroboksserie, *Varför inte!*, som består av åtta böcker. Böckerna har publicerats åren 2006–2014. Problemet är ändå att det finns bara grammatikövningar i *Varför inte!*-böckerna och studerande måste studera teorin i någon annan grammatikbok. Det finns inte grammatikteori i själva böckerna. Eftersom jag inte är intresserad av övningar i denna avhandling, bestämde jag mig för att studera grammatikboken *Därför: ruotsin peruskielioppi* (2002). Boken är nämligen avsedd för att användas vid sidan om *Varför inte!*-serien. Ordföljd i huvudsatser omfattar sidorna 95–99.

Jag studerar också två bokserier, *Fokus* och *Precis*, som används när man studerar B-svenska. *Fokus*-bokserien innehåller sju böcker som är publicerade åren 2015–2018. Liksom i *Inne*-böckerna finns grammatikdelen i slutet av *Fokus*-böckerna. Huvudsatsordföljd behandlas i böckerna *Fokus kurs 1* (2015: 125–127) och *Fokus kurs 5* (2017: 134). Dessutom finns det även *Minigrammatik* i nästan alla *Fokus*-böckerna, förutom *Fokus kurs 1*. *Minigrammatik* fungerar som hjälpmedel för studerande som kan kolla snabbt till exempel basfakta gällande ordföljden.

Den andra läroboksserien *Precis*. Läroboksserien består av sju böcker som har publicerats under åren 2015–2017. Till skillnad från *Inne*- och *Fokus*-böckerna, finns grammatikteorin bland texterna och övningarna. Ordföljd i huvudsatser behandlas i tre böcker: *Precis 1* (2015: 78–80), *Precis 6* (2017: 152) och *Precis 7* (2017: 157). I böckerna *Precis 6* (2017) och *Precis 7* (2017) repeteras faktiskt teorin gällande ordföljden i delen *Aktivera koden* som motsvarar *Minigrammatik* i *Fokus*-böckerna. Teorin i dessa två *Precis*-böcker har beskrivits på ett likadant sätt.

1.3 Metod

I min kandidatavhandling analyserar jag presentationssättet av ordföljdsteorin i läroböckerna. Jag jämför också läroböckerna med varandra för att få reda på om det finns skillnader. Eftersom jag forskar i presentation av ett grammatiskt fenomen, kan min kandidatavhandling ses som del av grammatikforskning som beskriver språkets struktur. Grammatikforskning omfattar många fenomen och forskningsmöjligheter: man kan till exempel forska i färdiga beskrivningar av grammatik. Detta är typiskt inom typologisk språkforskning (Nikanne & Paulsen 2020: 749, 769), men jag jämför inte olika språk utan olika presentationsmodeller och läroböcker med varandra.

Jag använder innehållsanalys som är en del av kvalitativ forskning. Kvalitativ forskning är ett omfattande överbegrepp som innehåller olika typer av undersökningsmetoder. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 162; Tuomi & Sarajärvi 2018: 13) Utgångspunkten för kvalitativ forskning är att beskriva det verkliga livet och att forska i forskningsobjekt så övergripande som möjligt. Förenklat sagt, handlar kvantitativ forskning om siffror och kvalitativ forskning om betydelser. (Hirsjärvi m. fl.: 2009: 137, 161)

Det är dock viktigt att komma ihåg att till exempel forskarens uppfattningar om forskningsobjektet kan påverka resultatet när det är fråga om kvalitativ forskning. Resultat kan inte ses som rent objektiv kunskap. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 25) När det gäller innehållsanalys måste resultaten ändå vara reproducerbara, det vill säga man kommer fram till samma resultat om forskningen reproduceras under samma metodiska förutsättningar (Bryder 1985: 39). I min avhandling beskriver jag mitt forskningsmaterial så noggrant som möjligt så att forskningen skulle vara reproducerbar.

På samma sätt som kvalitativ forskning, är innehållsanalys ett omfattande begrepp. Med hjälp av innehållsanalys kan man forska i många slags fenomen och den är en vanlig metod i studerandes avhandlingar. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 9, 103) Innehållsanalysen kan användas till att analysera redan existerande material – som läroböckerna i min kandidatavhandling – och även material som man skapar (Bryder 1985: 39). Oftast förstår man att man kategoriserar och beskriver forskningsmaterialet kort i innehållsanalys vilket kan vara en orsak till att det inte finns så mycket litteratur om hur analysen borde göras. Forskare Timo Laine har dock presenterat en modell för kvalitativ analys. Tuomi och Sarajärvi tillämpar denna modell i sitt verk. (2018: 9, 104)

Innehållsanalysen börjar med att välja ett fenomen som är intressant att forska. Sedan går man igenom materialet och samlar ihop det intressanta. Efter det kategoriseras materialet. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 104) I min forskning utnyttjar jag denna modell. Jag har bestämt mig för att fokusera på presentation av huvudsatsordföljd i läroböckerna. Jag har gått igenom alla läroböckerna och samlat ihop allt material som jag har hittat gällande huvudsatsordföljd. Huvudvikten i materialsamlingen ligger på hjälpmedel som används i läroböckerna.

För att få reda på om det finns skillnader mellan läroböckerna använder jag komparativ analys som används för att studera likheter och skillnader. Man kan jämföra till exempel språket, innehållet eller stilen. (Hellspong 2001: 78–79) I denna avhandling är jag intresserad av presentationssättet av teorin. Därför koncentrerar jag mig på olika slags hjälpmedel som används i läroböckerna: har man använt tabeller, exempelsatser, minnesregler eller någonting annat? I min kandidatavhandling beaktar jag alltså stilistiska val som har använts. Dessa stilistiska val beskriver jag i kapitel 3 *Analys och resultat*.

2 ORDFÖLJD

Enligt Svensk Ordbok (SO) betyder *ordföljd* ”satsdelarnas normala ordningsföljd enligt ett visst språks grammatik” (2022, s.v. *ordföljd*). I svenskan beror ordföljden på vilken satstyp det är fråga om. I svenskan brukar man dela in satser i huvudsatser och bisatser. Både huvud- och bisatser delas vidare i undergrupper. I till exempel *Svenska Akademiens Grammatik* (SAG) delas bisatser i bisatser som inleds med subjunktion, bisatser som inleds med satsbas och bisatser utan inledare (SAG 4: 485). I *Språkriktighetsboken* (2016: 294) och i *Svenska Akademiens språklära* (Hultman 2003: 279) räknar man påstående-, fråge- och uppmaningssatser som huvudsatser. Eftersom jag lägger fokus på huvudsatser, redogör jag mer för olika huvudsatstyper.

Påståendesatsen (1) är den vanligaste huvudsatstypen i svenska språket. Den används till exempel för att ge faktauppgifter och för att uttrycka känslor. Frågesatsen används däremot när man vill ta reda på något eller om man ber om något, till exempel *Kan du hjälpa mig med väskan* ’Hjälp mig med väskan!’. Det finns två typer av frågesatserna: sökande frågor (2) och *ja/nej*-frågor (3). Uppmaningssatsen (4) uttrycker för sin del uppmaningar men det är vanligt att uppmaningar uttrycks till exempel med hjälp av påståendesatser. (Hultman 2003: 280–281) Exemplet är från *Svenska Akademiens språklära* (Hultman 2003: 280–281):

- (1) *Bussen slingrar sig fram genom dalen.*
- (2) *Vem brukar förvara nycklarna som ni använder?*
- (3) *Vågar man kyssa frun på halsen?*
- (4) *Låt den ligga!*

Mellan huvudsatser och bisatser finns flera skillnader. Först och främst är huvudsatser grammatiskt självständiga medan bisatser fungerar som satsled i en överordnad sats. (Språkriktighetsboken 2016: 294) Det viktigaste är att komma ihåg att ordföljden varierar i huvudsatser och bisatser och därför brukar ordföljden i både huvud- och bisatser beskrivas med hjälp av det så kallade positionsschemat. (Se till exempel Språkriktighetsboken 2016: 292–293.) Exemplet i tabellerna är mina egna.

Tabell 1. Positionsschema för huvudsats (egen utveckling av modell i *Språkriktighetsboken* (2016: 292–293))

fundament	v	n	a	V	N	A
Jag	är		inte		sjuk	idag.

Tabell 2. Positionsschema för bisats (egen utveckling av modell i *Språkriktighetsboken* (2016: 292–293))

inledare	n	a	v	V	N	A
...att	jag	inte	är		sjuk	idag.

Beteckningarna i båda schemana har samma betydelse. Litet **v** är symbol för det finita verbet och det stora **V** betyder den infinita verbformen. Det lilla **n** är däremot symbol för subjektet om det inte inleder satsen. Bokstaven **a** står för satsadverbialen, det vill säga adverbial som bestämmer hela satsen. Bokstaven **N** anger positionen för objektet och predikativet och **A** för de övriga adverbialen, som betecknar oftast tid, plats eller sätt. (Hultman 2003: 291–292; *Språkriktighetsboken* 2016: 292) Förutom beteckningarna som i båda schemana har samma betydelse, finns det flera skillnader mellan huvud- och bisatser. Dessa skillnader redogörs för i följande avsnitt.

2.1 Placering av subjekt och predikat

Huvud- och bisatser skiljer sig från varandra när det gäller ordning mellan det finita verbet (**v**) och subjektet (**n**). I svenskan nämns ofta termerna *rak* och *omvänd ordföljd*. Enligt SO betyder omvänd ordföljd ”ordföljd med predikatet före subjektet”. Rak ordföljd betyder att subjektet placeras före predikatet. (SO 2022, s.v. *ordföljd*) I bisatser har man alltid rak ordföljd: subjektet kommer alltid före predikatet (*Språkriktighetsboken* 2016: 292). För att skilja mellan huvud- och bisatser kan man använda den så kallade ”biff-regeln”: ”i bisatser står *inte* före finita verbet” (Hultman 2003: 289). I huvudsatser är både rak och omvänd ordföljd möjliga men predikatet är alltid på den andra platsen (se exempel 1). Man talar ofta om den så kallade ”heff-regeln”: i huvudsatser placeras negationen efter det finita verbet. (Bolander 2005: 201)

När det gäller den så kallade *basordföljden*, det vill säga ordföljd i omarkerade påståendesatser som har normalbetoning, räknas svenska till SVO-språk vilket betyder att subjektet kommer före predikatet. Naturligtvis är andra ordföljdmönster möjliga. (Keski-Raasakka 1998: 12–13) Med hjälp av ordföljden – och i talat språk prosodin – kan man skilja subjektet från objektet. Oftast tolkas att subjektet står på en plats före verbet: alltså i exempel (5) är *Kalle* subjektet och i exempel (6) är subjektet *Pelle*. Förstås finns det andra möjliga tolkningar, men de kräver till exempel större sammanhang eller prosodiska ledtrådar. (Philipsson 2004: 123)

(5) *Kalle retar Pelle.*

(6) *Pelle retar Kalle.*

Ordningen mellan subjekt och predikat är central i svenskan (Keski-Raasakka 1998: 14). I olika grammatikor (se till exempel Hultman 2005; *Språkriktighetsboken* 2016) nämns ofta den så kallade V2-regeln eller V2-ordföljden. V2-regeln betyder att det finita verbet alltid placeras på den andra platsen i en huvudsats. Detta gäller både satser som har rak ordföljd och satser som har omvänd ordföljd. Ordningen mellan subjektet och predikatet förändras dock för att predikatet bibehåller sin V2-position. Detta kallas för inversionsregeln. (Abrahamson 2009: 68) Om en sats inleds med någon annan satsdel än subjekt, hänvisas subjektet till den tredje platsen i huvudsatsen men ”det finita verbet är ’låst’ till andra plats i huvudsatser” (Philipsson 2004: 129). Även om man kan få hjälp från V2-regeln, är den så kallade inversionsregeln inte den enklaste för andraspråksinlärare. I *Språkriktighetsboken* konstateras nämligen: ”[d]enna växling är ovanlig bland världens språk – och svår att lära sig för den som inte har svenska som modersmål” (2016: 295).

2.2 Placering av satsled

En annan skillnad mellan huvud- och bisatser gäller hur satser inleds. I positionsschemat för huvudsats (se Tabell 1) kallas den första positionen för *fundament* medan bisatserna inleds med en *bisatsinledare*. Som fundament kan i princip stå vilken satsdel som helst, förutom det finita verbet. (Språkriktighetsboken 2016: 292) Oftast fungerar subjektet som fundament eftersom svenskans naturliga ordföljd är SVO (se avsnitt 2.1 *Placering av subjekt och*

predikat) men ibland vill man poängtera till exempel objektet i satsen och inleda satsen med objektet. Detta fenomen kallas för *topikalisering*. (Philipsson 2004: 129) Enligt SAG väljs som fundament ”satsled med viss textuell eller informationsdynamisk funktion” (SAG 4: 689). I svenskan följer man nämligen tema–rema-principen: den bekanta informationen eller det man talar om – det vill säga meningens *tema* – placeras först i en huvudsats. Den nya informationen (*rema*) placeras mot slutet. (Hultman 2003: 300; SAG 4: 25)

Utöver tema–rema-principen följer man ofta den så kallade viktprincipen – eller i SAG tyngdprincipen (se SAG 4: 26): de viktiga och långa satsdelarna placeras mot slutet av en mening. I *Språkriktighetsboken* konstateras: ”[i] meningens början placerar vi relativt korta fraser som ofta syftar tillbaka på redan känd information” (2016: 291). Det finns också balans-, tydlighets- och räckviddsprincipen (se SAG 4: 25–28) men jag anser att dessa principer inte är så relevanta för min kandidatavhandling.

3 ANALYS OCH RESULTAT

I detta kapitel redogör jag för hur ordföljden presenteras i mitt forskningsmaterial. (Se avsnitt 1.2 *Material*.) Jag har delat in kapitlet i avsnitt beroende på vilket hjälpmedel som har använts. Mitt fokus ligger på hjälpmedel men samtidigt jämför jag läroboksserierna med varandra. Det enda hjälpmedlet som jag inte redogör för är exempelsatser. Det finns exempelsatser i alla böcker som jag forskar i men på grund av avhandlingens längd nämner jag bara dem i samband med andra hjälpmedel. (Se till exempel avsnitt 3.1 *Tabeller*.) Jag presenterar de hjälpmedel först som jag tror att är de vanligaste: jag börjar med att analysera tabeller som oftast används i olika grammatikor när ordföljden beskrivs.

3.1 Tabeller

Det är vanligt att använda tabeller när man beskriver ordföljdsregler. Som jag skriver i kapitel 2 *Ordföljd*, utnyttjas oftast det så kallade positionsschemat i grammatikor. Tabellerna används även i läroböcker som jag forskar i. I detta avsnitt analyseras endast den första raden i tabellerna.

I boken *Inne kurs 1* (2013: 159–163) finns det en tabell där det finns indelning i rak och omvänd ordföljd. I tabellerna har de olika satsdelarna numrerats. I den första tabellen (Tabell 3) presenteras rak ordföljd och i den andra tabellen (Tabell 4) presenteras omvänd ordföljd:

Tabell 3. Ordföljd i huvudsats med rak ordföljd i *Inne* (egen utveckling av modell i *Inne kurs 1* 2013: 159)

1. subjekt	2. böjt predikat	3. nekningsord/ satsadverbial	4. huvudverb	5. objekt / predikativ	6. adverbial (sätt, plats, tid)
------------	------------------	----------------------------------	--------------	---------------------------	------------------------------------

Tabell 4. Ordföljd i huvudsats med omvänd ordföljd i *Inne* (egen utveckling av modell i *Inne kurs 1* 2013: 159)

1. adverbial	2. böjt predikat	3. subjekt	4. neknings- ord / sats- adverbial	5. huvud- verb	6. objekt / predikativ	7. övriga adverbial (sätt, plats, tid)
--------------	------------------	------------	---	-------------------	---------------------------	---

I tabellen som redogör för omvänd ordföljd har också presenterats olika sätt att börja huvudsatser: en huvudsats kan börjas med tids-, plats- och sättsadverbial, objekt, predikativ, bisats, direkt citat eller frågeord. Det finns en exempelsats på varje fall. (Se *Inne kurs 1* 2013: 159.) Man tar alltså hänsyn till att nästan vilken satsdel som helst kan stå på den första platsen, vilket nämns i avsnitt 2.2 *Placering av satsled*.

Tabellen har också använts i *Därför: ruotsin peruskielioppi* (2002). I tabell 5 finns det plats för konjunktionen och den första platsen kallas för "lähtöruutu" ('en startruta'). De följande platserna är för predikat 1, subjekt, satsadverbial, predikat 2 (och 3 och 4) eller verbpartikel, objekt eller predikativ och adverbial. I *Därför* presenteras huvudsats med rak och omvänd ordföljd i en och samma tabell, till skillnad från *Inne*-böckerna. (Se tabeller 3 och 4.)

Tabell 5. Ordföljd i huvudsats i *Därför* (egen utveckling av modell i *Därför: ruotsin peruskielioppi* 2002: 96–97)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
samordnad konjunktion	start- ruta	verb 1.	subjekt	sats- adverbial	verb 2 (3,4) eller verb- partikel	objektiv eller predikativ	adverbial

Tabellen förklaras närmare i *Därför*-boken och man konstaterar att subjektet eller adverbialiet vanligtvis placeras i startrutan. Eftersom SAG har fungerat som källa i *Därför*, syns inverkan av SAG i boken. Till exempel startrutan liknar fundament som presenteras i avsnitt 2.2 *Placering av satsled*. I *Därför* redogörs också för olika principer. Man syftar till exempel till tema–rema-principen: man inleder satsen med det som man vill poängtera eller med det som hänger ihop med det som har sagts. I boken utnyttjar man också regeln att långa konstruktioner placeras i slutet av satsen. Man använder alltså den så kallade vikt- eller tyngdprincipen. (Se avsnitt 2.2 *Placering av satsled*.)

Till skillnad från *Inne*- och *Därför*-böckerna används inga tabeller i läroboksserierna *Fokus*- eller *Precis*, vilket var överraskande. Teorin presenteras med hjälp av korta huvudsatser och exempelsatser där subjektet och predikatet är märkta med de färgkodade symbolerna *S* och *P*. (Se till exempel *Fokus kurs 1* 2015: 125.)

3.2 Minnesregler och V2-regeln

Att använda minnesregler i läroböcker är ganska vanligt vilket beror på att memorabilitet är en viktig faktor i pedagogisk grammatik. Termerna *pedagogisk* eller *didaktisk grammatik* används för att syfta till grammatik vars uppgift ”inte är att ge en fullständig beskrivning av språket utan att välja de partier av ett regelsystem som eleven anses behöva vid sin språkanvändning.” (Keski-Raasakka 1998: 10) Därför skiljs sig grammatik i skolundervisningen från lingvistisk eller vetenskaplig grammatik.

I *Inne*-böckerna ger man två minnesregler: *SPL(p2)OTPA* och *MoPSiLOTPA*. *SPL* är en minnesregel som man kan använda till huvudsatser som har rak ordföljd (*Inne kurs 1* 2013: 159, *Inne kurs 6* 2014: 126, se även Tabell 1 och 3). Bokstäverna syftar till någon satsdel, det vill säga *S* syftar till subjekt, *P* till predikat, *L* till satsadverbial (fi. ‘liikkuva määre’), *p2* till huvudverb, *O* till objekt, *T* till sätt (fi. ‘tapa’), *P* till plats och *A* till tid (fi. ‘aika’). (Se *Inne kurs 1* 2013: 159, 161.) *SPL* används även i *Precis 6* och *7*-böckerna när det gäller rak ordföljd. I samband med omvänd ordföljd används inga minnesregler men satsdelarna har märkts med hjälp av bokstäverna, till exempel *S*, *P* och *O*. (*Precis 6* 2017: 152)

I *Inne* används *MoPSiLOTPA* däremot i huvudsatser med omvänd ordföljd som beskrivs i Tabell 4 (se avsnitt 3.1 *Tabeller*). Bokstäverna syftar till samma satsdelar som i minnesregeln *SPL(p2)OTPA*, men *M* betyder satsadverbial (fi. ‘määre’) och bokstäverna *o* och *i* hjälper bara att komma ihåg minnesregeln. I teoridelen finns det nämligen en bild av en mops (fi. ‘mopsi’) som möjligen kan hjälpa studerande att komma ihåg minnesregeln. (Se *Inne kurs 1* 2013: 161; *Inne kurs 6* 2014: 126.)

När det är fråga om ordföljd i huvudsatser, är det ganska ovanligt att ge någon minnesregel. Till exempel i *Fokus*-böckerna används inga minnesregler som gäller ordföljd i huvudsatser men oftast används minnesregler när det är fråga om bisatser, till exempel *KONSUKIEPRE*. (Se till exempel *Precis 6* 2017: 153.) I *Fokus*-böckerna används dock V2-regeln (se avsnitt 2.1 *Placering av subjekt och predikat*): man konstaterar att predikatet, det vill säga det böjda verbet, står på den andra platsen i huvudsatsen. (Se till exempel *Fokus kurs 1* 2015: 125.) V2-regeln används även i *Därför*-grammatikboken. I boken påminns också att subjektet alltid står antingen före eller efter predikatet. Dessa två principer är enligt boken de viktigaste och med hjälp av dem undviker man de flesta ordföljdsfel. (*Därför* 2002: 97)

Även om subjektet står vanligtvis på den första platsen, påminns i *Därför* att det kan placeras in objektivs eller predikativs plats (se Tabell 5) om subjektet är långt. Man poängterar att det formella subjektet *det* placeras antingen in starttrutan eller in plats nummer 3. (2002: 97) *Därför*-boken är faktiskt den enda som skriver om det egentliga subjektet i detta sammanhang. Det formella subjektet *det* placeras på subjektets plats i en sats (*Språkriktighetsboken* 2016: 388) och det egentliga subjektet placeras på objektets plats (Hultman 2003: 234). Detta fenomen beror på det så kallade platshållartvånget: ”tomma” platser i en sats fylls med innehållstomma ord. Att använda det egentliga subjektet i svenska språket är mycket vanligt (Hultman 2003: 235, 299) och därför anser jag att det är konstigt att det bara nämns i *Därför*-boken. Det är dock viktigt att komma ihåg att grammatik i skolan inte är heltäckande eller uttömmande utan koncentrerar sig på kärngrammatik, det vill säga på prototyper (Utbildningsstyrelsen 1998: 262–263). Enligt Peter af Trampe förenklas reglerna i pedagogisk grammatik (1992, via Keski-Raasakka 1998: 9–10). Detta kan vara en orsak varför det egentliga subjektet inte nämns i andra läroboksserier.

Utöver de teoretiska reglerna ges också en minnesregel med hjälp av pratbubblor i *Därför* (2002: 95): ”Subjektii rakastaa verbiä! – Sehän haluaa aina olla jommassakummassa kyljessä kiinni.” (Subjektet älskar verbet! Det placeras alltid in någondera sidan. [egen översättning]) I *Fokus kurs 1* betonas också detsamma: predikatet och subjektet är alltid bredvid varandra (*Fokus kurs 1* 2015: 125).

När det gäller nekningsordet eller adverbiallet, konstateras i *Inne kurs 1* (2013: 160) att de alltid placeras efter subjektet och predikatet oberoende av om ordföljden i huvudsatsen är rak eller omvänd. Om predikatet är tvåledat, placeras negationen eller satsadverbiallet efter det första verbet i en sats som har rak ordföljd. I omvänd ordföljd placeras de efter subjektet. (*Inne kurs 1* 2013: 161) Detta nämns även i *Fokus*-böckerna (se till exempel *Fokus kurs 1* 2015: 125). I dessa böcker tillämpas den så kallade ”heff-regeln” som presenteras i avsnitt 2.1 *Placering av subjekt och predikat*.

3.3 Begreppen rak och omvänd ordföljd

Som det redan i avsnitt 2.1 *Placering av subjekt och predikat* nämns, är begreppen rak och omvänd ordföljd vanliga när det är fråga om huvudsatsordföljden. I *Inne*-böckerna används

dessa begrepp och de förklaras även i tabellerna 3 och 4. (Se avsnitt 3.2 *Tabellerna*.) Dessa två ordföljdstyper skiljs från varandra genom att jämföra subjektets och predikatets plats: subjektet kommer före predikatet i rak ordföljd och efter predikatet i omvänd ordföljd (*Inne 6* 2014: 126). Det finns exempelsatser i båda ordföljdstyperna och man använder färgkoderna till att betona subjektets och predikatets olika platser i exempelsatserna. (Se *Inne kurs 1* 2013: 160 och *Inne kurs 6* 2014: 126.) Man betonar att omvänd ordföljd är typisk för svenska språket (*Inne kurs 1* 2013: 160) vilket strider mot uppfattningen om svenskan som SVO-språk. (Se avsnitt 2.1 *Placering av subjekt och predikat*.)

I teoridelen presenteras fyra olika fall där det finns omvänd ordföljd. Dessa fall presenteras med hjälp av en numrerad lista (se *Inne kurs 1* 2013: 161) och de presenteras även i en tabell som beskriver omvänd ordföljd. (Se avsnitt 3.2 *Tabeller*.) Man använder omvänd ordföljd i en huvudsats om det inleds med till exempel ett tids- eller platsadverbial i stället för ett subjekt. Om huvudsats är en direkt fråga eller om den föregås av en bisats, använder man också omvänd ordföljd. Det sista fallet omfattar meningar som inleds med ett direkt citat före huvudsatsen. Man påminner ändå om att ordföljden är rak om frågeordet är satsens subjekt (*Inne kurs 1* 2013: 161; *Inne kurs 6* 2014: 126). I *Fokus kurs 1* anges också att en huvudsats kan inledas med subjekt, objekt, tidsadverbial, platsadverbial eller även med bisats (*Fokus kurs 1* 2015: 125). I båda böckerna tas hänsyn till olika sätt att inleda en sats. (Se även avsnitt 2.2 *Placering av satsled*.)

I *Därför*-boken och i *Fokus*-böckerna används inte termerna rak och omvänd ordföljd utan man poängterar bara att predikatet står på den andra platsen vilket syftar till V2-regeln (se avsnitt 2.1 *Placering av subjekt och predikat* och avsnitt 3.3 *Minnesregler och V2-regeln*). I *Precis*-böckerna används termerna i samband med en övning. Det konstateras att man talar om omvänd ordföljd om en sats inleds med någon annan satsdel än subjektet (*Precis 1* 2015: 78–79). Även i *Precis 6* och *Precis 7* används termerna rak och omvänd ordföljd. Termerna beskrivs med hjälp av exempelsatser där de olika satsdelarna har kodats med bokstäverna. I dessa böcker anges också tre olika fall när omvänd ordföljd används: om en sats inleds med ett tids- eller platsadverbial eller med en bisats. (*Precis 6*: 2017: 152; *Precis 7* 2017:157) Till skillnad från till exempel *Fokus*-böckerna beskrivs omvänd ordföljd på ett mer kortfattat sätt i *Precis*.

3.4 Jämförelse med andra språk

Att jämföra olika språk med varandra är en ganska vanlig metod i läroböckerna. Ulrika Tornberg talar om kontrastiv grammatik i sitt verk och konstaterar att jämförelse mellan språken kan ”bidra till att man börjar analysera också målspråket på ett medvetet sätt”. Några enkäter har även gjorts vilka stödjer det att jämförelse kan hjälpa elever att lära sig ett nytt språk. (Tornberg 2009: 151–152)

Inom andraspråksfältet betonades så kallad kontrastiv analys under 1940–1960-talen: det ansågs att det är möjligt att förutsäga och förklara de svårigheter som en andraspråksinlärare kommer att ha. (Abrahamsson 2004: 87) Man koncentrerade sig på skillnaderna mellan första- och andraspråk men detta undervisningssätt tonades så småningom ned. Att känna till andraspråksinlärares första språk är ändå nyttigt i språkundervisningen (Philipsson 2004: 118).

I *Fokus kurs 1* jämförs svenskan med finskan när frågesatserna presenteras. I boken redogörs för att en frågesats kan inledas antingen med ett frågeord eller med ett verb: om en fråga inleds med ett frågeord, gäller V2-regeln. När man däremot börjar frågan med ett verb, konstateras det i boken att ordföljden är likadan som i finska språket – predikatet finns alltså på den första platsen. (*Fokus kurs 1* 2015: 126) Jämförelse med finskan kan vara nyttig när man tar hänsyn till att finska är modersmål för de flesta. I *Därför* påminner man dock om att det inte lönar sig att använda finska som modell eftersom det inte finns likadana ordföljdsregler i finskan. Därför hjälper finskan inte alltid när det fråga om ordföljd. (2002: 97). I *Inne kurs 1* (2013: 160) och *Fokus kurs 1* (2015: 125) jämförs ordföljd i finskan och svenskan och man konstaterar att ordföljden i finskan är friare än i svenskan. I *Precis*-böckerna jämförs inte olika språk med varandra.

3.5 Undergrupper och listor

Som redan i kapitel 2 *Ordföljd* nämns är det vanligt att dela in huvudsatser i undergrupper. I *Inne*-böckerna delar man in huvudsatserna i tre grupper: påståendesatser, frågesatser och uppmaningssatser på likadant sätt som till exempel i *Svenska Akademiens språklära* (Hultman 2003: 279). I teoridelen behandlar man inte dessa tre grupper när det gäller

huvudsatser utan man ger bara exempel och listar de vanligaste frågeorden (*Inne kurs 1* 2013: 160, 162). I *Precis*-böckerna eller i *Därför*-boken delar man inte in huvudsatser i undergrupper även om uppmanings- och frågesatser nämns i *Därför* (2002: 97). I *Fokus kurs 1* presenteras dock frågesatser men man använder egentligen inte undergrupper (2015: 126). Även om termerna påstående-, fråge- och uppmaningssatser antagligen är bekanta för studerandena, används de inte i läroböckerna särskilt mycket.

Huvudsatser är ändå inte de enda som brukar delas in i undergrupper: i *Därför* delas även satsadverbial i tre olika undergrupper: nekande ord (till exempel *inte*), uttryck som beskriver skribentens/talarens attityd (till exempel *säkert*) och sambandsord som beskriver logiska förhållanden (till exempel *dessutom*). De olika samordnade konjunktionerna är också listade och man beskriver också deras bruk. (*Därför* 2002: 98–99) Till skillnad från andra böckerna beskrivs även konjunktionerna på ett noggrannare sätt i *Därför*. De samordnade konjunktionerna och deras bruk har dock presenterats noggrannare i *Fokus kurs 5*-boken. Man konstaterar till exempel att de samordnade konjunktionerna inte påverkar ordföljden. (2017: 134) I alla andra böcker har till exempel satsadverbialen bara listats. (Se till exempel *Inne kurs 1* 2013: 163.) I mitt forskningsmaterial är det vanligt att använda listor när man talar om konjunktioner och satsadverbial.

3.6 Övningar

Till skillnad från alla andra serier som jag studerar, presenteras teorin med hjälp av övningar i *Precis*-böckerna. Teorin förklaras dock i kort form men studerande måste själva svara på frågor, till exempel hitta på subjekt eller predikat i exempelsatserna (*Precis 1* 2015: 78). Med övningen syftar man antagligen till V2-regeln för man koncentrerar sig på subjektets och predikatets platser i en sats. Man nämner ändå inte direkt att predikatet alltid står på den andra platsen.

I *Precis 1* har till exempel de vanligaste satsadverbialen nämnts men studerande måste själva översätta dem till finska. Satsadverbial förklaras ändå och man påpekar att de oftast är nekande ord, korta tidsadverbial och ord som förstärker en sats. Man går också igenom konjunktioner vilka studerande ska översätta till finska. (*Precis 1* 2015: 79–80)

4 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med min kandidatavhandling var att forska i huvudsatsordföljd och ordföljdsregler i svenska läroboksserier på gymnasietadiet. Mina exakta forskningsfrågor var följande:

1. Vilka hjälpmedel (till exempel tabeller och minnesregler) har möjligtvis använts?
2. Finns det skillnader mellan läroböckerna?

Mitt material bestod sammanlagt av åtta läroböcker. Läroboksserierna som jag forskade i var *Inne*, *Precis* och *Fokus*. Jag studerade också grammatikboken *Därför: ruotsin peruskielioppi*. Jag valde dessa läroböcker för att få reda på om det finns skillnader mellan läroboksserier som används när man studerar A-svenska respektive B-svenska. För att få svar på mina forskningsfrågor använde jag innehållsanalys. Jag koncentrerade mig på huvudsatsordföljd och samlade ihop det intressanta. Samtidigt jämförde jag läroboksserierna med varandra, det vill säga använde komparativ analys. Inom kvalitativ forskning, som innehållsanalys är del av, kan bland annat forskarens uppfattningar påverka resultaten. Genom att beskriva noggrant materialet försökte jag undvika detta.

Eftersom min första forskningsfråga var ”[v]ilka hjälpmedel har möjligtvis använts?” presenterar jag alla hjälpmedel som har använts i Tabell 6.

Tabell 6. Presentation av ordföljd i läroböckerna

	<i>Inne</i>	<i>Därför</i>	<i>Fokus</i>	<i>Precis</i>
tabellerna	X	X		
exempelsatserna	X	X	X	X
exempelsatserna med färgkoderna	X		X	X
minnesreglerna	X	X		X
V2-regeln		X	X	
begreppen rak/omvänd ordföljd	X			X
indelning i huvudsatstyperna	X			
listorna	X	X	X	X
jämförelsen med andra språk	X	X	X	
övningarna				X

Som kan ses i Tabell 6 är exempelsatserna ett vanligt hjälpmedel som används när man presenterar ordföljdsteorin. Det är också vanligt att de olika satsdelarna, som subjektet och

predikatet, markeras med färgkoder. Endast i *Därför*-boken använder man inga färgkoder. I stället presenteras exempelsatser i en tabell i *Därför* som liknar satsschemat. Tabellerna används även i *Inne*-böckerna men inte i *Fokus* eller *Precis* vilket var överraskande. Tabellerna är nämligen ett vanligt hjälpmedel även i grammatikböckerna, såsom i *Svenska Akademiens språklära*. I B-svenska läroböckerna, alltså i *Fokus* och i *Precis*, presenteras teorin till största delen med hjälp av korta huvudsatser. Man använder många exempelsatser och listor av till exempel de olika samordnande konjunktionerna. I *Inne* och speciellt i *Därför* presenteras teorin på ett noggrannare sätt.

Eftersom det är viktigt att läroböckerna väcker intresse bland studerande (Strömquist 1995: 8), är de vanligtvis fulla av bilder och olika slags grafiska medel, såsom pratbubblor. De fäster uppmärksamhet vilket kan vara både positivt och negativt. Det är till exempel lätt att studerande blir vilsna och inte förstår helheten. (Melin 1995: 77) På samma sätt som till exempel pratbubblor, drar tabeller uppmärksamhet. Jag anser att det inte är negativt när det är fråga om ordföljd: oftast är det lättast att sammanfatta ordföljdsregler i en tabell.

Att använda minnesregler är ganska vanligt i läroböckerna. I *Inne*-böckerna används minnesreglerna *SPLOTPA* och *MoPSiLOTPA*. I *Precis*-böckerna används också *SPLOTPA*. I *Därför* används ett affektivt uttryck när man konstaterar att "[s]ubjekti rakastaa verbiä! - Sehän haluaa aina olla jommassakummassa kyljessä kiinni." I *Fokus*-böckerna används inga minnesregler förutom V2-regeln som används även i *Därför* och *Precis*. I *Inne*-böckerna används inte V2-regeln vilket överraskade mig. Genom att använda minnesregler hjälper man elever att komma ihåg huvudsatsordföljd. I pedagogisk grammatik läggs fokus på inläring: man måste ta i beaktande till exempel begriplighet, åskådlighet och memorabilitet (Keski-Raasakka 1998: 10). Enligt Jeremy Harmer är en bra presentation av grammatik tydlig, effektiv, intressant, relevant och produktiv (Harmer 1987: 18). Jag anser att mångsidiga presentationssätt kan hjälpa studerande att förstå. Eftersom det finns flera olika inlärningsstrategier, är det vettigt att presentera till exempel teorin på olika sätt. Som mitt forskningsmaterial bevisar, finns det många olika möjligheter att presentera huvudsatsordföljden.

Min andra forskningsfråga handlade om skillnaderna mellan läroböckerna. Som tidigare nämnt, är presentationssättet i *Inne* och *Därför* lite noggrannare än i *Fokus* och *Precis*. Tabellerna används endast i A-svenska läroböckerna medan exempelsatserna är mer populära i *Fokus* och i *Precis*. Att hitta skillnader och likheter mellan läroböckerna var ändå inte så enkelt. För det första är *Därför* inte en liknande lärobok som alla andra läroböcker

som forskas i denna avhandling: *Därför* är nämligen en grammatikbok. För det andra är presentationssättet i *Precis* mycket olikt än i andra böcker: man presenterar ordföljdsteorin med hjälp av övningarna.

Att hitta tillämpligt material var alltså svårt. Utöver det var antalet material relativt litet: teorin gällande huvudsatsordföljd är inte särskilt omfattande och bisatser behandlas mycket mer än huvudsatser i läroböckerna. Jag bestämde mig ändå för att koncentrera på huvudsatser eftersom det är lättare att forska noggrannare ett avgränsat material. Eftersom jag analyserade materialet på ett noggrant sätt, anser jag att det ändå fanns tillräckligt med material för att få en bild av hur ordföljdsteorin presenteras på gymnasienivån. Dessutom talas det ofta om den så kallade *processbarhetsteorin* när det är fråga om språkundervisningen. Processbarhetsteorin koncentrerar sig på utvecklingsaspekten: hur och varför andraspråksinlärare ”går igenom de utvecklingsstadier de gör” (Abrahamsson 2009: 123). Enligt processbarhetsteorin växer ”grammatiken fram enligt en hierarkisk ordning som styrs av den processningskapacitet inläraren har vid varje steg i utvecklingen” under inlärningsperioden. Ens utveckling i svensk grammatik kan beskrivas med hjälp av den grammatiska trappan där bisatsordföljd finns på trappa fem, det vill säga är det sista andraspråksinlärare lär sig. (Norrby & Håkansson 2007: 73, 96) På grund av processbarhetsteorin ansåg jag att det var vettigare att skriva min kandidatavhandling om huvudsatsordföljd.

Att forska i läroböckerna var nyttigt och i framtiden kommer jag att fortsätta forskningen. I min pro gradu-avhandling kunde jag forska i ordföljdsregler på ett mer omfattande sätt, till exempel genom att ta hänsyn till bisatsordföljd. Jag anser att det även skulle vara intressant att forska i exempelsatser: hurdana exempelsatser används i läroböcker och hur de hjälper när det är fråga om inläring. För att få mer omfattande perspektiv på forskningen kunde jag även göra en enkätstudien av lärarnas uppfattningar om elevernas svårigheter gällande ordföljdsregler. Överhuvudtaget finns det många olika och intressanta forskningsmöjligheter när det gäller läroböcker, ordföljd och inläring och därför kommer jag att studera dessa teman i min pro gradu-avhandling.

LITTERATURFÖRTECKNING

Material

- Därför: ruotsin peruskielioppi, 2002: Andra Upplagan. Fiilin, Ullamaija & Hakala, Kristiina. Helsingfors: OY Finn Lectura Ab.
- Fokus kurs 1, 2015: Blom, Anna; Kaunisto Sari; Paasonen Marko & Salonen, Anssi. Helsingfors: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Fokus kurs 5, 2017: Blom, Anna; Friis, Mikaela; Kaunisto Sari; Paasonen Marko & Salonen, Anssi. Helsingfors: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Inne kurs 1, 2013: Fjärde upplagan. Koivunen, Marjut; Riissanen, Kristel; Suontaus, Anne & Lindfors, Jessica. Helsingfors: Finn Lectura.
- Inne kurs 6, 2014: Andra upplagan. Koivunen, Marjut; Riissanen, Kristel & Suontaus, Anne. Helsingfors: Finn Lectura.
- Precis 1, 2015: Appel, Martin; Fagerholm, Hanna; Johansson, Katja; Määttä, Olli; Pesola, Sanna; Silén, Maiju; Steenbeck, Anne & Tiala, Tuija. Helsingfors: Sanoma Pro Oy.
- Precis 6, 2017: Appel, Martin; Bulut, Sonja; Johansson, Katja; Jääskeläinen, Minna & Tiala, Tuija. Helsingfors: Sanoma Pro Oy.
- Precis 7, 2017: Appel, Martin; Bulut, Sonja; Johansson, Katja; Jääskeläinen, Minna; Silén, Maiju & Tiala, Tuija. Helsingfors: Sanoma Pro Oy.

Övriga källor

- Abrahamsson, Niclas, 2004: Fonologiska aspekter på andraspråksinlärning och svenska som andraspråk. I: Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle, red. av. Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. Lund: Studentlitteratur. S. 79–116.
- Abrahamsson, Niclas, 2009: Andraspråksinlärning. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bolander, Maria, 2005: Funktionell svensk grammatik. red. av. Sara Santensson och Nina Västerbro. Andra upplagan. Stockholm: Liber AB.
- Bryder, Tom, 1985: Innehållsanalys som idé och metod. Meddelanden från stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitut nr 106. Åbo: Åbo Akademi.
- Harmer, Jeremy, 1987: Teaching and learning grammar. London: Longman.
- Hellspong, Lennart, 2001: Metoder för brukstextanalys. Lund: Studentlitteratur AB.
- Hepa-aho, Jonna, 2014: Verbstrukturer i tre läroboksserier i svenska. Pro gradu-avhandling. Uleåborg: Nordisk filologi, Uleåborgs universitet.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 2009: Tutki ja kirjoita. 15. upplagan. Helsingfors: Tammi.

- Hultman, Tor G., 2003: Svenska Akademiens språklära. Stockholm: Svenska Akademien.
- Keski-Raasakka, Kyllikki, 1998: Svensk ordföljd i finskt perspektiv. Beskrivningen av svenskans ordföljd särskilt i skolgrammatikor för finska elever 1884–1997. University of Joensuu publications in the Humanities, nr 21. Joensuu: Joensuu universitet.
- Melin, Lars, 1995: Grafisk pyttipanna: Om text och grafisk form i läroböcker. I: Läroboksspråk, red. av. Siv Strömquist. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB. S. 77–123.
- Nikanne, Urpo & Paulsen, Geda, 2020: Kieliopin tutkimus ja kielioppiteoria. I: Kielitutkimuksen menetelmiä IV, red. av. Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. Helsingfors: Suomalaisen kirjallisuuden seura. S. 749–775.
- Norrby, Catrin & Håkansson, Gisela, 2007: Språkinläring och språkanvändning: Svenska som andraspråk i och utanför Sverige. Lund: Studentlitteratur.
- Philipsson, Anders, 2004: Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv. I: Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle, red. av. Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. Lund: Studentlitteratur. S. 117–151.
- Ruokamo, Miia, 2015: En jämförande studie av de muntliga övningstyperna i tre olika läroboksserier och de finska läroplanerna för grundskolan. Pro gradu-avhandling. Uleåborg: Nordisk filologi, Uleåborgs universitet.
- SAG 4 = Svenska Akademiens grammatik del 4 Satser och meningar: Teleman, Ulf; Hellberg, Staffan; Andersson, Erik. Stockholm: Svenska Akademien. [Citerat 17.2.2023]. Tillgänglig: <https://svenska.se/SAG_Volym_4.pdf>.
- SO = Svensk Ordbok: Svenska Akademien 2022. [Citerat 27.2.2023]. Tillgänglig: <<https://svenska.se>>.
- Språkriktighetsboken, 2016. red. av. Jan Svanlund, utarbetad av Svenska språknämnden. Andra upplagan. Malmö: Nationalencyklopedin AB.
- Sveriges Radio, 2020: Fem svårigheter för nya svensktalare. I: Språket [radioprogram] 27.1.2020. [Citerat 1.3.2023]. Tillgänglig: <<https://sverigesradio.se/avsnitt/1449950>>.
- Strömquist, Siv, 1995: Läroboksspråk – mönster eller monster? I: Läroboksspråk, red. av. Siv Strömquist. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB. S. 7–11.
- Tornberg, Ulrika, 2009: Språkdiraktik. Fjärde upplagan. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli, 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Omarbetade upplagan. Helsingfors: Tammi
- Utbildningsstyrelsen, 1998: Kieli ja sen kieliopit: opetuksen suuntaviivoja. Tredje Upplagan. Helsingfors: OY EDITA AB.

Utbildningsstyrelsen, 2014: Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. I: Oph.fi. [Citerat 1.3.2023]. Tillgänglig: <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundlaggande_utbildningen_2014.pdf>.

Utbildningsstyrelsen, 2018: Kielten opiskelu alkaa yhä useammin ensimmäisellä luokalla. I: Oph.fi. [Citerat 27.2.2023]. Tillgänglig: <<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2018/kielten-opiskelu-alkaa-yha-useammin-ensimmaisella-luokalla>>.

Utbildningsstyrelsen, 2023a: Möjligheter att studera språk i gymnasiet. I: Oph.fi. [Citerat 27.2.2023]. Tillgänglig: <<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/mojligheter-att-studera-sprak-i-gymnasiet>>.

Utbildningsstyrelsen, 2023b: Usein kysyttyä: Mitä ovat opintopisteet, opintojaksot ja moduulit ja mikä on niiden suhde nykyisiin lukiokursseihin ja arviointiin? I: Oph.fi. [Citerat 27.2.2023]. Tillgänglig: <<https://www.oph.fi/fi/usein-kysyttya/mita-ovat-opintopisteet-opintojaksot-ja-moduulit-ja-mika-niiden-suhde-nykyisiin>>.

Vehkalahti, Rosa-Marie, 2016: Läroplanen och läroboken som styrande faktorer i svenskundervisningen: förändringar av teman i tre läroboksserier i grundskolans B1-svenska 1980–2010. Pro gradu-avhandling. Uleåborg: Nordisk filologi, Uleåborgs universitet.